

O autoru

Izv. prof. dr. sc. Matija Ivačić predaje na Katedri za češki jezik i književnost pri Odsjeku za zapadnoslavenske jezike i književnosti. Jezično i znanstveno usavršavao se na više čeških sveučilišta te u Zavodu za češku književnost Češke akademije znanosti. Objavio je dvije autorске knjige, 13 prijevoda knjiga s češkog jezika na hrvatski (K. Čapek, J. Hašek, J. Škvorecký i dr.) i brojne časopisne prijevode, a u književnim časopisima, na Internetu i radiju objavljuje književne prikaze i eseje. Član je Društva hrvatskih književnika i Društva hrvatskih književnih prevodilaca.

Kao voditelj ili suradnik sudjelovao je u provedbi nekoliko domaćih i međunarodnih znanstvenih projekata. Voditelj je hrvatskog tima na znanstvenom projektu DIGEOCAT & Lib. (Istraživanje reprezentacija međukulturnih kontakata u češkim putopisnim tekstovima iz Sredozemlja do 1918. godine uz korištenje alata digital humanities), a koji financira EU. Nositelj projekta je Sveučilište Palackog u Olomouci, Republika Češka, a partnerske organizacije Sveučilište u Udinama (Italija), Sveučilište u Granadi (Španjolska), Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu te Moravska zemaljska knjižnica u Brnu (Republika Češka). Glavni je cilj projekta kreiranje inovativnog alata digital humanities, odnosno digitalne knjižnice čeških putopisnih tekstova o Mediteranu, koja će biti dostupna online krajem 2025. godine i koja će posredstvom tema usmjerenih na međukulturni kontakt biti interaktivno povezana s digitalnim multitematskim atlasom.

Tekst o putopisu Karela Konráda „Quarnero“ iz 1890. godine, nastao u sklopu aktivnosti projekta DIGEOCAT & Lib., objavljujemo zahvaljujući ljubavnosti autora dr. sc. Matije Ivačića.

Piše **Matija Ivačić**

„**Quarnero!**“ počinje uzvikom punim divljenja češki katolički svećenik i povjesničar Karel Konrád svoj putopis pod nazivom „Quarnero“, koji je u dvama nastavcima objavljen u češkom časopisu „Vlast“ sad već davne 1890. godine. U njemu će autor upoznati češke čitatelje s prirodnim ljepotama Kvarnera, s njegovom bogatom florom i faunom, ali i pružiti uvid u njegove običaje i povijest, jezičnu, vjersku i demografsku sliku lokalnog stanovništva, bisere arhitekture, trgovinu i gospodarske djelatnosti, gastronomiju i turizam. Konrád, ukratko, svoje svjedočanstvo o Kvarneru nije zasnivao samo na pukim osjetilnim dojmovima, već više od toga na temeljitom poznavanju sredine u koju dolazi. Iz Svetog Petra u Šumi, kamo je dospio željeznicom (po svemu sudeći iz Češke), Konrád nastavlja svoje putovanje vlakom sve do kolodvora u Matuljima. Ondje sjeda na omnibus (velika putnička kola s konjskom zapregom, koja su u ono vrijeme služila kao javno prijevozno sredstvo) glasovitog opatijskog hotela Stephanie, otvorenog svega pet godina prije objavljivanja ovog putopisa, te nastavlja put Opatije. Na tom putu prolazi Voloskom, za koje kaže da je živopisno mjesto talijanskog karaktera čiji su stanovnici uglavnom ribari i moreplovci, a u kojem zamjećuje brojne lijepe vile, parkove i vrtove s bujnom i raznovrsnom vegetacijom – lovovima, smokvama, vinovom lozom, pinijama, tujama, palmama... „**Divna je to vožnja**“, opisuje se, „**koja nas svakog trenu očarava drukčijom slikom krajolika.**“ Ipak,

ono najbolje tek je imalo uslijediti, jer prizori kojima je svjedočio u Opatiji doslovce su mu – oduzeli dah. „**Opatijo!**“ oduševljeno piše Konrád, „**Ti mjesto zemaljskoga raja, ako raj na zemlji uopće postoji. Ovdje se u krasnoj harmoniji sljubljuju sjever s jugom, Europa s Azijom i Amerikom, balzamski zrak lovrovih gajeva sa snažnim mirisom naših crnogoričnih šuma.**“

Kakva je Opatija u očima stranca nenavikla na Mediteran? Nakon početnih poetskih dojmova, Konrád se osvrće na Opatiju kao turističku perlanicu mediteranskog dijela tadašnjeg Austrijskog Carstva. U tom smislu ovaj putopis predstavlja dragocjeno svjedočanstvo o opatijskom turizmu u vrijeme kad je on upravo prolazio kroz fazu prvog velikog zamaha. Konrád tako zaključuje da se Opatija u posljednjih deset godina vrlo brzo razvila u vodeće zimsko lječilište u tadašnjoj Austriji, zbog čega zaslužuje da je se zove „**austrijska Nizza**“. To se, primjećuje dalje, izravno upisalo u urbanističku sliku grada: upravo zahvaljujući njegovoj reputaciji kao lječilišnog grada, niknule su u njemu brojne nove vile, što je pak urodilo prihvatom sve većeg broja turista. Sve to u konačnici je dovelo do toga da je austrijsko Društvo južnih željeznica odlučilo sagraditi u Opatiji čitav niz novih vila, ne bi li se tako udovoljilo stvarnim potrebama za smještajem stranaca.

Nakon razmatranja o turizmu koji je naočigled mijenjao vizure i život Opatije u vrijeme kad je on boravio u njoj, Konrád se vraća u daleku prošlost, u vrijeme kad je ona osnovana. To ga pak odvodi do crkve sv. Jakova iz 15. stoljeća, koja je prvotno služila kao

Fotografije iz arhive lista "Opatija"

benediktinska opatija, što je poslije i dalo ime gradu. Ipak, crkvom, kako se navodi, upravlja župa u Voloskom, a uz nju je izgrađena i jednokatna građevina u čijem se prizemlju nalazi hrvatska osnovna škola. Konrádova pažnja zatim se preusmjerava na prekrasan park, djelo bogatog plemića Scarpe za kojeg ustvrđuje da je iz Europe, istočne Azije i Sirije doveo mnoštvo biljaka i tako stvorio jedinstven park u kojem je kombinirao biljke iz hladnije, umjerene i tople klime. Park je zatim, navodi dalje autor, kupilo Društvo južnih željeznica te je uz njega 1884. sagradilo hotel Quarnero (danas Kvarner) koji je služio kao sanatorij s kupkama. Mjesto se turistički razvija velikom brzinom, tako da je već sljedeće godine isto Društvo podiglo „**veličanstveni hotel Stefanie s elegantnom restauracijskom zgradom i bečkom kuhinjom**“. Otada se, naglašava Konrád, svake godine grade nove vile te privatne i javne zgrade, dakako zbog sve većeg priljeva go-

stiju. Na samom izmaku osamdesetih godina 19. stoljeća, točnije 1889., podno hotela Stefanie niknuo je pak Touristenhotel, „**u kojem se može jeftino odsjesti**“. Međutim, ovu naizgled ružičastu turističku situaciju kvario je jedan krucijalan problem, a to je nasušna potreba za pitkom izvorskom vodom, s čime se dovodna infrastruktura toga vremena, ako je suditi prema autorovim riječima, nije uspjela adekvatno nositi. Taj će se problem, dakako, u narednim godinama ipak riješiti, a Konrád tada nije ni slutio da će za to u velikoj mjeri biti zaslužan sveučilišni profesor i liječnik **Julius Glax**, inače začetnik opatijskog lječilišnog turizma. Njega se u putopisu navodi kao vlasnika tada jedinih opatijskih privatnih kupki, u kojima su pacijenti liječili tegobe s dišnim sustavom, ali isto tako i sa – živcima.

Konrád ostavlja Opatiju iza sebe i pješice nastavlja put Ike, u kojoj, kako kaže, more gotovo da zapljuskuje dvokatnice izgrađene u talijanskom stilu. One pak svjedoče o imučnosti tamošnjeg stanovništva koje čine vrsni i iskusni ribari i moreplovci. Konrád u Iku stiže netom nakon što je u njoj izgrađen sanatorij te izražava čuđenje što su se za liječenje u njemu prve zime nakon njegova otvaranja prijavile svega tri osobe. Iako navodi da boravak u sanatoriju i nije baš jeftin, opisuje ga kao „**najljepšu vilu u Iki**“, hvale njegovu opremljenost, pripadajući park i prekrasni pogled koji se iz njega pruža na Kvarner. „**Sve je ovdje spremno za ugodan boravak. Dođite i uvjerite se**“, poziva češke čitatelje.

Svjestan da pogled s mora nudi drukčiji i posebno dojmljiv pogled na ovaj dio Kvarnera s Učkom u pozadini, Konrád u Iki unajmljuje barku te se, ploveći uz obalu, vraća prema Opa-

tiji. Perspektiva se sad bitno mijenja: riječima punima divljenja opisuju se građevine, vegetacija i stijene videne s druge, „**morske**“ strane. Svoje impresije autor sažima u sljedećoj rečenici čiji kraj – barem s današnjeg aspekta – djeluje gotovo kao kakvo proročanstvo: „**Kada su se u mojim očima punim divljenja sve čari i ljepote ove austrijske rivijere slile u jednu sliku, moja se duša nehotice ozarila zbog svih ne-svakidašnjih i bujnih čari kojima je stvaralački Duh Božji opskrbio i obdario ovaj najtopliji i najljepši zakutak Austrije, koji nesumnjivo u najbližoj budućnosti čeka velika uloga.**“

Karel Konrád u Opatiji je proboravio ukupno dva mjeseca (u kolovozu i rujnu 1889.) nakon čega se zaputio u Rijeku kojoj je posvećena cijela druga polovica putopisa. I u tom dijelu on se pokazuje kao vrlo temeljit, studiozni promatrač čija namjera nije samo prenijeti češkim čitateljima ono što zamjećuje na svome putu, već objasniti povijesnu, gospodarsku, vjersku, jezičnu ili političku pozadinu onoga što zapaža. Način na koji, primjerice, piše o školskom sustavu ili industriji u Rijeci, ili pak o utjecajima i tragovima talijanskog jezika, čini od njegova putopisa mnogo više od pukog usputnog informativnog teksta o Kvarneru. Istovremeno, usprkos spomenutoj studioznosti u pristupu temi, njegovo pisanje nije nimalo suhoparno, nije lišeno emocija, subjektivnih pogleda, pa i zanošenja, što ovaj putopis čini pitkim i zanimljivim. A te emocije i zanesenosti u Konrádovu „**Quarneru**“ najviše do izražaja dolaze upravo na onim stranicama koje su posvećene – Opatiji.